

Một số biện pháp tổ chức hoạt động ngoài trời nhằm giáo dục lòng nhân ái cho trẻ mẫu giáo 4 - 5 tuổi ở trường mầm non

Lương Thị Như Quỳnh*

*Trường Cao đẳng Bắc Kạn

Received: 9/10/2024; Accepted: 18/10/2024; Published: 28/10/2024

Abstract: Compassion education is an important content in educating moral qualities for 4-5 years old preschoolers in kindergarten. Outdoor activities are an important means used to educate children about aspects of their personality, including compassion. Proposing some appropriate measures will contribute to improving the effectiveness of educating children on compassion, thereby contributing to the education and personality formation of preschool children.

Keywords: Measures, compassion education, preschool children 4-5 years old, outdoor activities, preschool.

1. Đặt vấn đề

Giáo dục mầm non là bậc học đầu tiên trong hệ thống giáo dục quốc dân. Với vai trò hình thành nền tảng vững chắc cho sự phát triển toàn diện sau này của trẻ, giáo dục mầm non rất chú ý việc hình thành nhân cách toàn diện, trong đó, nhiệm vụ giáo dục đạo đức là nền tảng cốt lõi mà đặc biệt là giáo dục lòng nhân ái (GDLNA). GDLNA cho trẻ mẫu giáo 4 - 5 tuổi ở trường mầm non có thể được tiến hành thông qua nhiều hoạt động khác nhau nhưng hoạt động ngoài trời (HĐNT) luôn có sức cuốn hút đặc biệt với trẻ và trở thành hoạt động được trẻ rất yêu thích. Do đó, HĐNT trở thành một phương tiện quan trọng để GDLNA cho trẻ.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Thực trạng tổ chức HĐNT nhằm GDLNA cho trẻ mẫu giáo 4 - 5 tuổi ở trường mầm non

Quá trình điều tra thực trạng tổ chức HĐNT của giáo viên mầm non (GVMN) tại một số trường mầm non trên địa tỉnh Bắc Kạn, chúng tôi sử dụng các phương pháp như: Phương pháp quan sát (quan sát, ghi chép thực trạng); Phương pháp khảo sát bằng phiếu (sử dụng phiếu điều tra đối với GV các trường mầm non); Phương pháp đàm thoại (trò chuyện, trao đổi trực tiếp với GV, học sinh để tìm hiểu thực trạng, biện pháp HĐNT nhằm GDLNA cho trẻ mẫu giáo 4-5 tuổi ở trường mầm non). Kết quả khảo sát như sau:

2.1.1. Thực trạng nhận thức của GVMN về vai trò HĐNT trong việc GDLNA cho trẻ mẫu giáo 4 - 5 tuổi ở trường mầm non

- Nhận thức của GVMN về sự cần thiết của việc GDLNA cho trẻ mẫu giáo 4 - 5 tuổi ở trường mầm

non. Có 100% ý kiến được hỏi cho rằng việc GDLNA cho trẻ là cần thiết và rất cần thiết vì GDLNA cho trẻ 4 - 5 tuổi sẽ góp phần quan trọng trong việc hình thành nhân cách cho trẻ và coi đó là một trong những mục tiêu giáo dục quan trọng của các nhà trường.

- Nhận thức của GVMN về vai trò của HĐNT trong việc GDLNA cho trẻ 4 - 5 tuổi ở trường mầm non: Có 90% GV được hỏi cho rằng HĐNT có vai trò rất quan trọng trong việc GDLNA cho trẻ 4 - 5 tuổi. Có 10% ý kiến GV cho rằng, HĐNT là hoạt động giúp trẻ được vận động, chạy nhảy nên nó có vai trò bình thường trong việc GDLNA cho trẻ.

- Nhận thức của GVMN về những biểu hiện nhân ái ở trẻ 4 - 5 tuổi ở trường mầm non: Kết quả khảo sát cho thấy có 100% GV được hỏi cho rằng những biểu hiện thể hiện rõ nét nhất lòng nhân ái ở trẻ mẫu giáo 4-5 tuổi đó là: quan tâm, giúp đỡ, nhường nhịn, chia sẻ, đồng cảm đối với những người xung quanh.

- Nhận thức của GVMN về tầm quan trọng của các biện pháp tổ chức HĐNT nhằm GDLNA cho trẻ 4 - 5 tuổi ở trường mầm non: Có 83,3% ý kiến cho rằng biện pháp tổ chức HĐNT nhằm GDLNA cho trẻ là rất quan trọng. Có 16,7% ý kiến cho rằng vai trò của biện pháp tổ chức HĐNT là bình thường trong việc GDLNA cho trẻ vì họ cho rằng khi HĐNT trẻ phải tương tác với nhau để tham gia hoạt động nên đương nhiên chúng phải biết giúp đỡ lẫn nhau. Vì vậy, GV chú ý bao quát trẻ hơn là chú trọng việc sử dụng các biện pháp tổ chức để GDLNA cho trẻ. Không có ý kiến nào cho rằng biện pháp tổ chức HĐNT là không quan trọng.

Như vậy, đa số GVMN đã nhận thức được vai

trò, tầm quan trọng của các biện pháp tổ chức HĐNT nhằm GDLNA cho trẻ 4- 5 ở trường mầm non. Tuy nhiên, một số GV vẫn chưa nhận thức được rằng biện pháp tổ chức HĐNT có ảnh hưởng rất lớn đến việc GDLNA cho trẻ.

2.1.2. Thực trạng tổ chức HĐNT nhằm GDLNA cho trẻ mẫu giáo 4 - 5 tuổi ở trường mầm non. Tác giả đã khảo sát các nội dung sau:

a. Quan sát thực tiễn cuộc sống xung quanh trẻ: Có 93,3% GV cho rằng họ thường xuyên sử dụng biện pháp này nhằm cung cấp cho trẻ vốn hiểu biết về cuộc sống xã hội, hành vi đạo đức, quy tắc ứng xử của người lớn từ đó biết vận dụng vào việc giải quyết các tình huống khi tham gia HĐNT. Có 6,7% GV không sử dụng biện pháp này. Điều này cũng đã làm hạn chế vốn hiểu biết, ảnh hưởng đến việc thể hiện những hành vi nhân ái của trẻ trong HĐNT.

b. Đàm thoại, trò chuyện: Có 100% ý kiến được hỏi cho rằng họ thường xuyên sử dụng biện pháp đàm thoại, trò chuyện để tổ chức HĐNT. Tuy nhiên, có thể nhận thấy, việc đàm thoại, trò chuyện của GV với trẻ mới chỉ chú ý đến việc thực hiện các hoạt động khi tham gia HĐNT chứ chưa đi sâu GDLNA cho trẻ.

c. Tạo tình huống và giải quyết tình huống: Có 86,7% ý kiến được hỏi thường xuyên tạo ra các tình huống có yếu tố của lòng nhân ái để trẻ giải quyết từ đó mà giáo dục hành vi nhân ái cho trẻ. Có 13,3% ý kiến cho rằng họ ít sử dụng biện pháp này khi tổ chức HĐNT nhằm GDLNA cho trẻ. Điều này đã phản ánh thực tế hiện nay, một số GV chưa chú ý tạo các tình huống, hoàn cảnh để giúp trẻ có cơ hội bộc lộ lòng nhân ái và thái độ của mình qua cách giải quyết tình huống.

d. Trải nghiệm: Có 76,7% GV sử dụng biện pháp trải nghiệm nhằm giúp trẻ biết vận dụng những kiến thức, kĩ năng đã có vào việc giải quyết các vấn đề xảy ra trong cuộc sống, từ đó bộc lộ những hành vi của lòng nhân ái. Tuy nhiên, việc tạo ra các hoàn cảnh trải nghiệm, nội dung của các trải nghiệm cho trẻ còn đơn giản, chưa đi sâu GDLNA cho trẻ.

2.2. Một số biện pháp tổ chức HĐNT nhằm GDLNA cho trẻ mẫu giáo 4 - 5 tuổi ở trường mầm non

2.2.1. Cung cấp biểu tượng về lòng nhân ái cho trẻ mẫu giáo 4-5 tuổi thông qua việc quan sát các hoạt động trong cuộc sống xung quanh trẻ

a. Mục tiêu và ý nghĩa: Việc cung cấp biểu tượng về lòng nhân ái cho trẻ 4 - 5 tuổi thông qua việc quan sát các hoạt động trong cuộc sống xung quanh trẻ có ý nghĩa quan trọng, góp phần mở rộng kinh nghiệm về lòng nhân ái của trẻ, giúp trẻ tích cực bộc lộ nó trong

cuộc sống hàng ngày bằng những hành động nhân ái cụ thể và phù hợp.

b. Nội dung: Thông qua việc quan sát, tiếp xúc với cuộc sống thực xung quanh trẻ, GV hướng dẫn trẻ nhận biết những biểu hiện của lòng nhân ái giữa con người với con người, từ đó định hướng cho trẻ tích cực thể hiện nó trong các sinh hoạt hàng ngày.

c. Cách tiến hành

- Cung cấp biểu tượng về lòng nhân ái cho trẻ thông qua việc quan sát, tiếp xúc công việc của người lớn: Thông qua giờ HĐNT, GV cho trẻ quan sát các công việc của bác bảo vệ, lao công, cấp dưỡng, cô giáo, các bạn, cha mẹ, người thân.... Sau đó, GV tiến hành đàm thoại với trẻ về nội dung, ý nghĩa của các công việc đó, nhấn mạnh việc thể hiện những hành vi nhân ái trong các hoạt động. Để khắc sâu biểu tượng cho trẻ về những hành động nhân ái cô giáo cho trẻ tái tạo lại những biểu hiện về lòng nhân ái vào các hoạt động trong sinh hoạt của trẻ.

- Cung cấp biểu tượng về lòng nhân ái cho trẻ thông qua video: GV có thể quay lại những biểu hiện nhân ái trong các sinh hoạt hằng ngày giữa trẻ với trẻ trong các giờ HĐNT, sau đó, cho trẻ quan sát và đàm thoại với trẻ về nội dung, ý nghĩa của băng hình đó và hướng trẻ tới mục tiêu GDLNA.

d. Điều kiện thực hiện

- Trường mầm non cần đầu tư đầy đủ cơ sở vật chất phục vụ việc tổ chức các giờ HĐNT có hiệu quả và phù hợp với nhu cầu của trẻ.

- GV cần có kỹ năng lựa chọn và thực hiện các phương pháp, biện pháp tổ chức giờ HĐNT có hiệu quả.

2.2.2. Tăng cường các hoạt động trải nghiệm nhằm giáo dục GDLNA cho trẻ thông qua HĐNT

a. Mục đích, ý nghĩa: Các hoạt động trải nghiệm là những hoạt động thực tế giúp trẻ có cơ hội được vận dụng những kiến thức, kĩ năng đã có vào việc giải quyết các vấn đề thực tiễn cuộc sống từ đó mà bộc lộ lòng nhân ái.

b. Nội dung: GV tổ chức các hoạt động trải nghiệm có yếu tố bộc lộ lòng nhân ái và tổ chức cho trẻ tham gia tích cực vào các hoạt động đó. Ví dụ: trải nghiệm làm bác cấp dưỡng, bác lao công, cô giáo mầm non, mẹ....

c. Cách tiến hành

- Xây dựng kế hoạch hoạt động trải nghiệm: GV cần lên ý tưởng về việc lập kế hoạch, xây dựng các nội dung có yếu tố GDLNA cho trẻ khi tham gia các hoạt động trải nghiệm ở ngoài trời. Cần chú ý hướng hành động của trẻ đến việc bộc lộ các hành vi nhân ái khi

tham gia trải nghiệm.

- Tổ chức hoạt động trải nghiệm: GV dựa vào kế hoạch đã xây dựng, tổ chức hoạt động trải nghiệm cho trẻ. Mỗi hoạt động trải nghiệm cần hướng trẻ vào việc tích lũy các kiến thức, kỹ năng, vận dụng kiến thức, kỹ năng đó vào việc thực hiện mục tiêu GDLNA cho trẻ mà GV hướng tới.

- Nhận xét kết quả của buổi trải nghiệm: Sau khi kết thúc buổi trải nghiệm, GV tiến hành nhận xét các hoạt động của trẻ, trong đó chú ý việc thể hiện những tình cảm, hành vi nhân ái của trẻ khi tham gia trải nghiệm.

d. Điều kiện thực hiện

- Các trường mầm non cần có môi trường chơi cho trẻ, trong đó môi trường vật chất phải đảm bảo tương đối đầy đủ đồ dùng, đồ chơi, môi trường tâm lý phải an toàn, thân thiện, gần gũi với trẻ.

- GV mầm non cần có kiến thức, kỹ năng phải tạo ra các môi trường mới cho trẻ trải nghiệm, qua đó kích thích được hứng thú và tính tích cực cho trẻ.

2.2.3. Tạo tình huống

a. Mục đích, ý nghĩa: Biện pháp tạo tình huống là biện pháp sử dụng các tình huống có sẵn hoặc do cô giáo chuẩn bị nhằm giúp trẻ giải quyết qua đó bộc lộ các hành vi của lòng nhân ái và GDLNA cho trẻ thông qua việc giải quyết các tình huống đó.

b. Nội dung: GV kịp thời phát hiện các tình huống có yếu tố GDLNA hoặc xây dựng các tình huống nhằm GDLNA cho trẻ và yêu cầu trẻ giải quyết các tình huống đó qua đó GDLNA cho trẻ.

c. Cách tiến hành

- Đối với các tình huống phát sinh trong quá trình trẻ tham gia HĐNT: Trong quá trình tổ chức giờ HĐNT, GV kịp thời phát hiện các tình huống phát sinh xảy ra khi trẻ tham gia hoạt động: ví dụ như trẻ bị ngã, trẻ bị rơi mất đồ, trẻ tranh giành đồ dùng đồ chơi... Qua những tình huống như vậy, GV tập trung trẻ, hỏi trẻ cách giải quyết như thế nào. Cô và các bạn cùng lắng nghe, bổ sung những ý kiến cần thiết. Cô khái quát và khơi gợi những bài học GDLNA cho trẻ theo mục tiêu đã đặt ra.

- Đối với các tình huống GV đã xây dựng sẵn trong kế hoạch tổ chức HĐNT: Với các tình huống GV đã xây dựng sẵn trong kế hoạch tổ chức giờ HĐNT, GV cần khéo léo tổ chức để cho trẻ tự giải quyết tình huống, đặt mình vào vị trí của các nhân vật trong tình huống. GV tổ chức cho trẻ nhận xét cách giải quyết các tình huống trên và khơi gợi để trẻ tự rút ra các bài học sâu sắc về GDLNA. Bên cạnh đó, GV cần yêu cầu trẻ có những liên hệ về các hành vi, biểu hiện của lòng

nhân ái trong cuộc sống thực tiễn thông qua cách giải quyết các tình huống trên.

d. Điều kiện thực hiện: GV mầm non cần có kiến thức, kỹ năng để tạo ra các tình huống sự phạm phù hợp và hướng dẫn trẻ giải quyết các tình huống đó một cách hiệu quả.

3. Kết luận

GDLNA cho trẻ mẫu giáo 4-5 tuổi là một nhiệm vụ quan trọng góp phần phát triển toàn diện nhân cách cho trẻ. Việc thực hiện nhiệm vụ này có thể được thực hiện thông qua nhiều phương tiện khác nhau, trong đó, HĐNT là một hoạt động hiệu quả và có ý nghĩa rất lớn với trẻ mầm non. Việc lựa chọn và sử dụng các biện pháp tổ chức HĐNT phù hợp, có tác dụng nâng cao hiệu quả nội dung GDLNA, góp phần quan trọng giúp GV các trường mầm non giáo dục nhân cách phát triển toàn diện cho trẻ.

Tài liệu tham khảo

[1]. Đào Thanh Âm, Trịnh Dân, Nguyễn Thị Hòa, Đinh Văn Vang (2002), *Giáo dục học mầm non tập 1,2,3*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.

[2]. Bộ Giáo dục và Đào tạo (2008), *Chương trình giáo dục mầm non*, NXB Giáo dục, Hà Nội.

[3]. Lê Thị Bùng (1998), *Gia đình trường học đầu tiên của lòng nhân ái*, NXB Giáo dục, Hà Nội.

[4]. Lê Duẩn (1962), *Càng yêu người bao nhiêu thì càng yêu nghề bấy nhiêu*, Bài nói tại Trường ĐHSP Hà Nội 1.

[5]. Lê Thị Ngọc Hoa (2013), *Giáo dục sự đồng cảm cho trẻ mẫu giáo 4-5 tuổi ở trường mầm non*, Luận văn thạc sỹ khoa học giáo dục, Hà Nội

[6]. Ngô Công Hoàn, *gia đình với sự hình thành nhân cách trẻ em*, Những nghiên cứu xã hội học về gia đình, TTNPN.

[7]. Ngô Công Hoàn, Nguyễn Thị Mai Hà (1995), *Tâm lý học trẻ em*, Trung tâm nghiên cứu GV, Hà Nội.

[8]. Ngô Công Hoàn, *Xây dựng những giá trị đạo đức cho lứa tuổi mầm non*, Đề tài khoa học cấp bộ mã số QB – 96.18.

[9]. Đặng Vũ Hoạt (1996), *Đổi mới giáo dục giá trị đạo đức cho thế hệ trẻ*, Kỷ yếu hội thảo khoa học “Lễ giáo với trẻ mầm non”, Hà Nội.

[10]. Trần Hồng Minh (2012), *Phương pháp cho trẻ mầm non khám phá khoa học và MTXQ (Tài liệu học tập một số học phần đào tạo GV trình độ cao đẳng ngành giáo dục mầm non)* - NXB Giáo dục, Hà Nội.

[11]. Lê Thị Ninh (2005), *Giáo trình phương pháp cho trẻ LQVMTXQ* – NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.

[12]. Hoàng Thị Oanh, Nguyễn Thị Xuân (2008), *Phương pháp cho trẻ mầm non khám phá khoa học về MTXQ*, NXB Giáo dục, Hà Nội.